ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΤΙ-ΒΙ

Γιατὶ οἱ γυναῖκες ἀπέτυχαν νὰ ἀναδείξουν ἕνα Μπετόβεν;

Ἡ ἀπουσία ἐκπροσώπων ἀπὸ τὴ μουσικὴ σύνθεση δὲν εἶναι δεῖγμα κατωτερότητος. Εἶναι ἐξαιρετικὲς ἑρμηνεύτριες ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΣΜΟ

ΠΑΡΙΣΙ (Ἰδ. Ὑπ.). Γιατί ἡ ἱστορία τῆς μουσικῆς δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσει κανένα μεγάλο γυναικεῖο ὄνομα; Μὲ ἄλλα λόγια, γιατὶ δὲν ἐμφανίσθηκε ποτὲ μιὰ γυναίκα — συνθέτης τοῦ ἀναστήματος ἑνὸς Μόζαρτ κι' ἑνὸς Μπετόβεν; Μὲ αὐτὸ θέμα αὐτὸ ἀσχολήθηκε ἡ γαλλική τηλεόραση ποὺ ὀργάνωσε μιὰ συζήτηση μὲ τὴ συμμετοχὴ γυναικῶν μουσικῶν. Δὲν φαίνεται πιθανὸ ὅτι ἡ τηλεοπτικὴ συζήτηση μπόρεσε νὰ δώσει τελειωτικὲς ἀπαντήσεις, πάντως καταβλήθηκαν φιλότιμες προσπάθειες νὰ ἀναζητηθοῦν οἱ ἱστορικὲς ρίζες αὐτοῦ τοῦ φαινομένου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ ἀδυναμία τῆς γυναίκας νὰ κατακτήσει τὸν κόσμο τῶν ἤχων, νὰ δώσει μεγάλο μουσικὸ ἔργο, ἤταν πάντα ἕνα ἀπὸ τὰ βασικὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιπάλων τῆς ἰσότητας τῶν δύο φύλων, μιὰ ἀπόδειξη τῆς γυναικείας κατωτερότητας. Δὲν ὑπάρχει γυναίκα - Μπετόβεν, συνεπῶς ἡ γυναίκα δὲν εἶναι ἴση μὲ τὸν ἄντρα! Τὸ ἐπιχείρημα ἤταν, ὁμολογουμένως, συντριπτικό. Ἡ μουσικὴ ἤταν ὁ τομέας ὅπου ἡ γυναικεῖα ἀπουσία ἤταν περίπου ἀπόλυτη. Δὲν συνέβαινε τὸ ἴδιο μὲ τὴν λογοτεχνία, ὅπου δὲν λείπουν τὰ μεγάλα γυναικεῖα ὀνόματα. Ἀκόμη καὶ στὸν κόσμο τῆς ἐπιστήμης ὑπῆρχαν τὰ ὀνόματα τῆς Μαρίας Κιουρὶ καὶ τῆς κόρης της, ἕτοιμα πάντα νὰ διαψεύσουν ὅποιον θὰ τολμοῦσε νὰ ὑποστηρίξει πὼς ἡ γυναίκα δὲν μπορεῖ νὰ ἐκπορθήσει τὶς πύλες τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ ἡ μουσικὴ ἔμενε πάντα τὸ τελευταῖο ὀχυρὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀνισότητας τῶν δύο φύλων.

Τὸ ἐπιχείρημα δὲν εἶναι, ἀσφαλῶς, ἀποστομωτικό. Μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχει οὔτε ἕνα μεγάλο μουσικὸ ἔργο μὲ γυναικεία ὑπογραφή, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει κατωτερότητα τοῦ ἑνὸς φύλου ἔναντι τοῦ ἄλλου. Ποιὸς εἶπε ποτὲ ὅτι ἡ ἀνδρικὴ ἀνωτερότητα στηρίζεται στὴ μουσικὴ δημιουργία; Ὡστόσο, τὸ θέμα ὑπάρχει, καὶ μπορεῖ νὰ διατυπωθεῖ μὲ πολλοὺς τρόπους, ἄσχετους μὲ τὶς διακρίσεις τῶν δύο φύλων. Ἔτσι διατυπώθηκε καὶ στὴ συζήτηση τῆς γαλλικῆς τηλεοράσεως: Τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κράτησε τὴ γυναίκα μακριὰ ἀπὸ τὴ μουσικὴ δημιουργία;

ΗΤΑΝ ΠΑΝΤΟΤΕ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΗΣ

Ἡ καταγωγὴ τῆς σύγχρονης μουσικῆς εἶναι θρησκευτική. Μέσα ἀπὸ τοὺς ψαλμοὺς καὶ τοὺς ὕμνους τῆς ἐκκλησίας ἀναπήδησε ἡ πολυφωνικὴ μουσικὴ τῆς Δυτικῆς Ευρώπης. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει ὅτι, ἐξ ὁρισμοῦ, ἡ γυναίκα ἤταν ἀποκλεισμένη ἀπὸ τὴ μουσική, μιὰ ποὺ δὲν διεδραματίζε στὴν ἐκκλησία κανένα ρόλο.

Ὁ μεσαίωνας τὴν ἀπέκλειε καὶ ἡ Ἀναγέννηση δὲν ἄλλαξε αὐτὴ τὴ θέση: Πλάσμα ἀκάθαρτο καὶ δαιμονικό, ἡ γυναίκα δὲν μποροῦσε νὰ παίρνει μέρος οὔτε στὶς ἐκκλησιαστικὲς χορῳδίες. Τὰ μέρη ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐκτελέσει ἡ γυναίκα δίνονταν σὲ νέα ἀγόρια ἢ σὲ εὐνούχους.

Βέβαια, στοὺς φεουδαρχικοὺς πύργους, ἡ γυναίκα μποροῦσε νὰ ἀπολαμβάνει τὴ λαϊκή, τὴ μὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ τὸ τραγούδι τῶν τροβαδούρων, μποροῦσε νὰ παίζει καὶ ἡ ἴδια κάποιο ἀπὸ τὰ μουσικὰ ὄργανα τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ μόνο «ἀφ' ὑψηλοῦ» σὰν ἐρασιτέχνης. Κι' ὅπως εἶναι γνωστὸ τὰ μεγάλα ἔργα γεννιοῦνται ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴ κι' ὄχι ἀπὸ τὴν ἐρασιτεχνικὴ ἐνασχόληση. Ἀργότερα, στὶς αὐλὲς τῶν πριγκίπων καὶ τῶν μοναρχῶν, ἀναπτύχθηκε ἡ μουσικὴ δημιουργία κάτω ἀπὸ τὰ προστατευτικὰ φτερὰ τῶν ἡγεμόνων, ὅπως ἄλλωστε συνέβη καὶ μὲ τὴ ζωγραφικὴ καὶ τὴ γλυπτικὴ καὶ τὴν ἀρχιτεκτονική. Οἱ μεγάλοι συνθέτες τῆς προκλασσικῆς καὶ τῆς κλασσικῆς μουσικῆς ἤταν μουσικοὶ ἢ ἀρχιμουσικοὶ κάποιας αὐλῆς, ἢ τουλάχιστον προστατευόμενοι κάποιου ἄρχοντα. Ἡ γυναίκα ἤταν καὶ πάλι ἀποκλεισμένη. Ἔτσι δὲν τῆς ἔμενε παρὰ ὁ ρόλος τοῦ ἀκροατῆ ἢ τοῦ ἐρασιτέχνη ἑρμηνευτῆ. Μποροῦσε ν' ἀποκτᾶ μουσικὴ μόρφωση, ἀλλὰ τόση ὅση τῆς χρειαζόταν γιὰ νὰ τέρπει τὸν σύζυγο καὶ κύριό της ἢ τοὺς ἐκλεκτοὺς καλεσμένους του.

Αὐτὴ ἡ κληρονομιὰ πέρασε καὶ στὶς νεώτερες κοινωνίες: Κάθε νεαρὴ κοπέλλα «καλῆς οἰκογενείας» μποροῦσε νὰ ξέρει ἕνα μουσικὸ ὄργανο, ἢ μᾶλλον ἐπιβαλλόταν νὰ παίζει, κατὰ προτίμηση, πιάνο, καὶ νὰ τραγουδᾶ. Ἀλλὰ καὶ πάλι σὰν ἐρασιτέχνης, γιὰ νὰ τέρπει τὸ οἰκογενειακό της περιβάλλον. Μὴν ξεχνᾶμε πὼς στὶς παλαιότερες ἐποχὲς δὲν ὑπῆρχαν μέσα ἀναπαραγωγῆς τῶν ἤχων, κι' ἔτσι ἡ μουσικὴ δὲν μποροῦσε νὰ ἀκουστεῖ στὰ σπίτια τῶν ἀστικῶν καὶ τῶν μικροαστικῶν οἰκογενειῶν παρὰ μόνο μέσα ἀπὸ τὸ πιάνο, ἢ σὲ σπανιότερες περιπτώσεις τὸ βιολί, ποὺ ἔπαιζε ἡ κόρη ἢ νεαρὴ σύζυγος. Συνοδευόμενο συνήθως καὶ ἀπὸ τὸ τραγούδι της, ὅσο ἀμφιβόλου ποιότητος κι' ἂν ἦταν.

Οἱ δημοκρατίες τοῦ 19ου αἰῶνα «ἐκδημοκράτισαν» κοντὰ στὰ ἄλλα καὶ τὴ μουσική. Οἱ ὀρχήστρες βγῆκαν ἀπὸ τὰ παλάτια καὶ τὶς αὐλὲς στὰ μουσικὰ θέατρα καὶ στὶς πλατεῖες, πρᾶγμα ποὺ αὔξησε τὸ μουσικὸ ἐπαγγελματισμό. Ἀλλὰ ἡ γυναίκα δὲν εἶχε καμμιὰ θέση σ' αὐτὲς τὶς ὀρχήστρες. Ἀργότερα, ὅταν ἤρθε ὁ «φωνογράφος» νὰ ἀποτυπώσει τοὺς ἤχους καὶ νὰ φέρει στὰ σπίτια τὶς μεγάλες συνθέσεις καὶ τοὺς μεγάλους ἑρμηνευτές, ἡ γυναίκα ἄρχισε νὰ ἀπαλλάσσεται, ἁπλῶς, ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση νὰ παίζει πιάνο καὶ νὰ τραγουδᾶ. Ἕνα καλὸ γραμμόφωνο ἤταν ἀρκετὸ γιὰ τὴν προῖκα της.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ

Ἡ βιομηχανία καὶ οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, ποὺ «ἔβγαλαν» τὴ γυναίκα ἀπὸ τὸ σπίτι της καὶ τὴν ἔσπρωξαν σὲ ὅλους τοὺς ἐπαγγελματικοὺς στίβους, τῆς ἄνοιξαν καὶ τὶς πόρτες τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐνασχόλησης μὲ τὴ μουσική. Μεγάλες ἑρμηνεύτριες, μεγάλες σολίστες ἐμφανίστηκαν. Ἀλλὰ μόνο ὡς ἐκεῖ.

Ἡ ἀνδροκρατία κρατοῦσε ζηλότυπα ὡρισμένα πόστα. Τὸ πόντιουμ τοῦ διευθυντῆ τῆς ὀρχήστρας παρέμενε ἀνδρικὸ φέουδο. Τὸ γιατὶ δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τὸ βρεῖ κανείς. Πρῶτα — πρῶτα, ἡ ἔννοια τοῦ «διευθύνοντος» ἤταν ταυτόσημη μὲ τὸ γένος τῶν ἀνδρῶν. Μιὰ γυναίκα ποὺ διευθύνει ἕνα σύνολο ὅπου μετέχουν ἄντρες ἤταν κατὶ ἀπαράδεκτο. Κανένας ἄντρας ἀπὸ τὸ σολίστα καὶ τὸ πρῶτο βιολὶ ὡς τὸν τελευταῖο μουσικὸ δὲν θὰ δεχόταν νὰ ὑποταχθεῖ στὴ μπαγκέτα μιᾶς γυναίκας.

Ἀλλά, γιὰ νὰ ποῦμε τὸ δίκαιο, αὐτὴ ἡ ἀνδροκρατούμενη ὀρχήστρα, ἔχει καὶ μιὰ ἀντικειμενικὴ αἰτία. Καθὼς ἡ γυναίκα κρατήθηκε μακριὰ ἀπὸ τὸν μουσικὸ ἐπαγγελματισμὸ ἐπὶ αἰῶνες, ἔμεινε ἔξω καὶ ἀπὸ τὶς μεγάλες διαδικασίες τῆς μουσικῆς παιδείας. Ὁ ἐρασιτεχνισμὸς δὲν τὴν ἄφησε νὰ πλησιάσει στὶς πηγὲς τῆς σύνθεσης. Ἡ μουσικὴ «γλῶσσα» τῆς ἔμενε οὐσιαστικὰ ἄγνωστη, καὶ μόνο κάποια πρῶτα στοιχεῖα ἔπαιρνε. Ὅσα χρειάζονταν γιὰ τὸ διακοσμητικὸ της ρόλο.

Χωρὶς «παράδοση» μουσική, ὁ μισὸς πληθυσμὸς τῆς γῆς εἶχε πολλὰ νὰ μάθει πρὶν μπορέσει νὰ σταθεῖ στὴ διεύθυνση τῆς ὀρχήστρας καὶ πρὶν πλησιάσει στὶς πηγὲς τῆς σύνθεσης. Ὑπάρχει καὶ ἕνας τρίτος λόγος, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοηθεῖ. Γυναῖκες μὲ ταλέντο καὶ μὲ μεγάλη μουσικὴ μόρφωση, ἔπνιξαν τὴ δημιουργικὴ ὁρμή τους, γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἄντρες τους, σύμφωνα μὲ τὸν πατροπαράδοτο ρόλο τῆς γυναίκας. Τέτοια ἤταν, ἴσως, ἡ περίπτωση τῆς Κλάρας Σούμαν. Ἡ γυναίκα αὐτή, ποὺ θυσίασε τὰ πάντα γιὰ νὰ βοηθήσει τὸ ταλέντο τοῦ Σούμαν νὰ ἀνθίσει, ἔκλεψε μερικὲς «στιγμὲς» ἀπὸ τὴ ζωή της γιὰ νὰ τὶς ἀφιερώσει στὴ σύνθεση. Ἔργα της παρουσιάστηκαν στὰ πλαίσια τῆς τηλεοπτικῆς συζήτησης, σὰν μικρό, καὶ σχεδὸν μοναδικὸ δεῖγμα γυναικείας μουσικῆς δημιουργίας μὲ κάποιες ἀξιώσεις.

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΒΑΡΑΙΝΕΙ

Ὅλο αὐτὸ τὸ παρελθὸν βαραίνει ὡς σήμερα πάνω στὶς γυναῖκες ποὺ ἀποφασίζουν νὰ προχωρήσουν στὴ μουσικὴ παιδεία καὶ στὸν ἐπαγγελματισμό. Μὲ μιὰ διαφορά: Ὅτι σήμερα ἔχουν πιὰ πίσω τους μιὰ μεγάλη παράδοση ἀπὸ λαμπρὲς ἑρμηνεύτριες. Κι' ὅτι ἀρχίζουν νὰ ἀνεβαίνουν στὸ «πόντιουμ» χωρὶς νὰ προκαλοῦν τὴν ἀγανάκτηση τῶν ἀνδρῶν.

Ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ ἀποφεύγουν τὰ εἰρωνικὰ μειδιάματα ἢ τὴ συγκαταβατικὴ τους στάση. Ἡ Κλὼντ Μανλαί, μιὰ νέα γυναίκα ποὺ διευθύνει ὀρχήστρα, ἀνέφερε στὴν τηλεοπτικὴ συζήτηση τό... κοπλιμέντο ποὺ τῆς ἔκανε ἕνας πολὺ εὐγενικὸς κύριος. «Μπράβο, δεσποινίς, διαλέξατε ἕνα πολὺ ὡραῖο ἐπάγγελμα..., ὥσπου νὰ παντρευτεῖτε».

Μὲ ἕνα τέτοιο κλίμα γύρω της, ἡ γυναίκα ποὺ ἀποφασίζει νὰ προχωρήσει στὴν μουσικὴ πέρα ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία εἶναι βέβαιο πὼς θὰ συναντήσει ἀκόμη τρομακτικὰ ἐμπόδια. Αὐτὸ λένε

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ 7ην ΣΕΛΙΔΑ

Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ

Ἡ προστασία τῆς φύσεως ἀπαιτεῖ διεθνῆ συνεργασία ἐπὶ ἀποτελεσματικῆς βάσεως

ΜΑΖΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

ΜΟΣΧΑ (Ἰδ. Ὑπ.). Ἡ μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος, ὅπως εἶναι γνωστό, δὲν ἀναγνωρίζει σύνορα κρατῶν, ἐκδηλώνεται στὶς γειτονικὲς χῶρες ἀκόμα καὶ σὲ ὁλόκληρες ἠπείρους. Γίνεται ὁλοένα καὶ πιὸ φανερὸ ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο μιὰ πλατιὰ διεθνὴς συνεργασία γιὰ τὴν πάλη κατὰ τῶν συνεπειῶν της. Τὸ ζήτημα, ὅμως, εἶναι στὸ ποιές ἀρχὲς καὶ σὲ ποιὰ βάση πρέπει νὰ ἀναπτυχθεῖ αὐτὴ ἡ συνεργασία. Οἱ προσπάθειες τῶν κυβερνήσεων ἀρκετῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν νὰ πραγματοποιήσουν ἕνα πρόγραμμα μέτρων γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος προσκρούουν συνεχῶς στὴν ἰσχυρὴ ἀντίθεση τῶν διεθνῶν μονοπωλίων.

Τὰ μονοπωλιακὰ συγκροτήματα, καθοδηγούμενα ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο ἀπὸ λόγους οἰκονομικῆς ἀποδοτικότητας καὶ οἰκονομικοῦ κέρδους ὑπετάσσουν στοὺς ἰδιοτελεῖς τους σκοποὺς ὅλη τὴν τεχνολογία τῆς παραγωγῆς, θυσιάζοντας σ' αὐτοὺς τὶς τρέχουσες καὶ μακροπρόθεσμες ἀνάγκες τῆς ἀνθρωπότητας γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος. Τὴν εὐθύνη τῶν μονοπωλίων γιὰ τὴν σημερινὴ οἰκολογικὴ κρίση τὴν παραδέχονται τώρα πολλοὶ στὴ Δύση. Στὸ βιβλίο π.χ. τοῦ Οὐίλλιαμς Ο. Ντούγκλας, μέλους τοῦ Ἀνωτάτου δικαστηρίου τῶν ΗΠΑ «Ἕνας πόλεμος 300 ἐτῶν. Τὸ χρονικὸ τῆς οἰκολογικῆς συμφορᾶς» ὑπάρχει ἕνα σωστὸ συμπέρασμα: «Ἡ τεχνολογία καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ κέρδους μᾶς ὁδήγησαν στὸ δρόμο τῆς καταστροφῆς». Ἕνας ἄλλος Ἀμερικανὸς συγγραφέας, ὁ μεγάλος βιοχημικὸς Μπ. Κομμέρ, ἐπιβεβαιώνει ἐπίσης ὅτι «τὸ ὑφιστάμενο σύστημα ἐξαγωγῆς κέρδους στή... βιομηχανία εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἐντατικῆς ὀλέθριας ἐπίδρασης στὸ περιβάλλο.».

Τὴν ὀρθότητα τῶν θέσεων αὐτῶν τὴν ἐπιβεβαιώνει ὁ τύπος διαφόρων χωρῶν. Ἰδιαίτερα, ὁ τύπος τῶν Σκανδιναυϊκῶν κρατῶν τονίζει ὅτι ἀκριβῶς «ἡ ἄπληστη διασύνη» τῶν μονοπωλίων, στὰ ὁποῖα ἀνήκουν οἱ πετρελαιοπηγὲς τῆς Βόρειας θάλασσας, δημιουργεῖ πυρετῶδη ἀτμόσφαιρα, παραγνώριση τῶν μέτρων προστασίας ἀπὸ ἐργατικὰ ἀτυχήματα, ἀνεξέλεγκτο κυνηγητὸ γιὰ τὴ διεύρυνση τῆς ἐξόρυξης χωρὶς τὶς ἀναγκαῖες δαπάνες γιὰ τὴν δημιουργία μέσων πάλης στὶς περιπτώσεις διαρροῆς πετρελαίου.

Στὶς χῶρες τοῦ σοσιαλισμοῦ ἡ ὑπόθεση αὐτὴ ἔχει διαφορετικά: ἡ προστασία τῆς φύσης ἔχει ἀναχθεῖ σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα καθήκοντα τοῦ κράτους. Οἱ προσπάθειες τῆς κοινωνίας γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν βελτίωση τοῦ περιβάλλοντος ἐκδηλώνονται ἐδῶ πρὶν ἀπ' ὅλα στὴν ὀρθολογικὴ κατανομὴ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, στὴν συνεπῆ ἐισαγωγὴ στενῶν τεχνολογικῶν κύκλων, στὴν ἀποτροπὴ συρροῆς ἀκάθαρτων ὑδάτων καὶ βλαβερῶν ἀπορριμμάτων στὴν ἀτμόσφαιρα. Στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση ἡ προστασία τῆς φύσης ἔγινε ἀντικείμενο τῆς ἀκούραστης φροντίδας ὁλόκληρου τοῦ λαοῦ, πρᾶγμα ποὺ δείχνει ἡ ὕπαρξη καὶ ἐνεργὸς ὁράση μαζικῶν ἐθελοντικῶν ὀργανώσεων φίλων τῆς φύσης. Οἱ ὀργανώσεις αὐτὲς ἔχουν ἑκατομμύρια ἐνθουσιώδεις ὀπαδοὺς στὶς γραμμές τους. Στὸ δέκα τὸ πεντάχρονο τὸ σοβιετικὸ κράτος θὰ διαθέσει γιὰ τὴ λήψη μέτρων πρὸς προστασία τοῦ περιβάλλοντος 11 δισεκατομμύρια ρούβλια. Μὲ τὴν παραπέρα αὔξηση τοῦ οἰκονομικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας τὰ μέσα γιὰ τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς συνεχῶς θὰ αὐξάνονται. Πρέπει ἐπίσης νὰ τονισθεῖ ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια στὴν ΕΣΣΔ πάρθηκαν μιὰ σειρὰ νέες ἀποφάσεις καὶ νομοθετικὲς διατάξεις, ποὺ κατοχυρώνουν τὴν λήψη σπουδαίων μέτρων στὸ τομέα αὐτό. Ἡ λήψη αὐτῶν τῶν μέτρων ἔχει διεθνὴ σημασία, θὰ ἐπιδράσει ἄμεσα στὴν διατήρηση τῆς καθαριότητας τῶν ὑδάτων καὶ τῆς ἀτμόσφαιρας καὶ σὲ ἄλλες χώρες. Οἱ σοσιαλιστικὲς χῶρες ὑποστηρίζουν τὴν ἰδέα μιᾶς πλατιᾶς συνεργασίας σὲ δημοκρατικὴ βάση μὲ τὸν ὑπολογισμὸ τῶν ριζικῶν συμφερόντων τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Σήμερα ἔγινε ζωτικὴ ἀνάγκη ἡ δημιουργία ἑνὸς σταθεροῦ καὶ καθολικοῦ συστήματος διεθνῶν σχέσεων γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος. Ὁ ὑπάρχων μηχανισμὸς διεθνοῦς συνεργασίας στὸν τομέα αὐτὸ πρὸς τὸ παρὸν εἶναι ἀκόμη πολὺ ἀτελής.

Σὲ ἀξεπέραστες δυσκολίες προσκρούουν οἱ ἀναζητήσεις συμφωνημένων ἐνεργειῶν γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη. Ὁ ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας τῆς Δ. Γερμανίας, κ. Μπράουσσερ, στὸ ἄρθρο «Δυνατότητες καὶ προβλήματα διεθνῶν συμβάσεων στὸν τομέα τοῦ περιβάλλοντος» Ἰδιαίτερα διαπίστωνε: ὅταν ἡ ὑπόθεση ἀφορᾶ τὶς συνθῆκες ἀνταγωνισμοῦ, τὰ συμφέροντα τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος μπαίνουν σὲ δεύτερη μοῖρα.

Στὰ ριζικὰ συμφέροντα τῆς ἀνθρωπότητας γιὰ τὴν προστασία τῆς φύσης ἀνταποκρίνεται ἡ ἀνάπτυξη τῆς διεθνοῦς συνεργασίας τῶν χωρῶν τῆς σοσιαλιστικῆς κοινότητας πάνω σὲ πραγματικὰ δημοκρατικὴ βάση. Παράδειγμα τέτοιας συνεργασίας εἶναι τὸ καθολικὸ πρόγραμμα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομικῆς ἑνοποίησης, ποὺ ψηφίστηκε ἀπὸ τὶς χῶρες — μέλη τοῦ Συμβουλίου Οἰκονομικῆς Ἀλληλοβοήθειας τὸ 1971. Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ καθορίζει γιὰ μιὰ περίοδο μακρᾶς προοπτικῆς τὴν κατασκευὴ μεγάλων οἰκονομικῶν μονάδων, τὴν ἀνάπτυξη τῆς συνεργασίας ἀμέσα σὲ ἐπιχειρήσεις καὶ κλάδους, τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἐκμετάλλευση τῶν φυσικῶν πόρων. Ὅλη αὐτὴ ἡ δραστηριότητα εἶναι στενὰ δεμένη μὲ τοὺς ἐπιστημονικὰ βασισμένους κανόνες χρησιμοποιήσεως τοῦ φυσικοῦ πλούτου καὶ τῆς ἀναπαραγωγῆς του, τῆς ἀποκατάστασης ἁρμονικῶν σχέσεων μὲ τὴ φύση.

Τὸ 25ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ἐξέτασε τὶς δυνατὲς προοπτικὲς διεθνοῦς συνεργασίας γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν οἰκουμενικῶν προβλημάτων ἀξιοποίησης τῶν ἐνεργειακῶν καὶ ἄλλων φυσικῶν πόρων, τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος, τῆς κατάκτησης τοῦ διαστήματος καὶ τῆς ἐκμετάλλευσης τῶν πόρων τοῦ Ὠκεανοῦ. Ὡρισμένα ἀπὸ τὰ προβλήματα αὐτὰ προβλέπονται μὲ συμβάσεις γιὰ ἐπιστημονικοτεχνικὴ συνεργασία, ποὺ ὑπογράφηκαν ἀνάμεσα στὴν ΕΣΣΔ καὶ τὶς ΗΠΑ τὸ 1972 καὶ ἀνάμεσα στὴν ΕΣΣΔ καὶ τὴν Γαλλία τὸ 1975. Τὸ 25ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ καθόριζε ἀνάμεσα στὰ σπουδαῖα καθήκοντα τῆς δραστηριότητας τοῦ κόμματος στὸν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τὴν ὁλόπλευρη διεύρυνση συνεργασίας στὸν τομέα τῆς καὶ τὸ βάθαιμα τῆς διεθνοῦς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς.

Στὸ ἄρθρο 18 τοῦ σχεδίου τοῦ νέου Συντάγματος τῆς Ε.Σ.Σ.Δ ποὺ ἔχει μπεῖ σὲ πολλαϊκὴ συζήτηση, ἀναφέρεται σχετικά. «Πρὸς τὸ συμφέρον τῆς σημερινῆς καὶ τῶν μελλοντικῶν γενεῶν τῆς ΕΣΣΔ λαμβάνονται τὰ ἀπαραίτητα μέτρα γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν ἐπιστημονικὰ θεμελιωμένη, ὀρθολογιστικὴ χρησιμοποίηση τῆς γῆς καὶ τοῦ ὑπεδάφους της, τὴν διατήρηση τῆς καθαρότητας τοῦ ἀέρα καὶ τοῦ ὕδατος, τὴν κατοχύρωση τοῦ φυσικοῦ πλούτου καὶ τὴ βελτίωση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἀνθρώπου».

Στὴν Τελικὴ Πράξη τῆς Διάσκεψης τοῦ Ἑλσίνκι ἀναφέρεται ὅτι τὰ προβλήματα τῆς προστασίας καὶ τῆς βελτίωσης τοῦ περιβάλλοντος ὅπως καὶ τῆς προστασίας τῆς φύσης καὶ τῆς ὀρθολογιστικῆς χρησιμοποίησης τῶν πόρων της μποροῦν νὰ λυθοῦν μόνο μὲ τὴ στενὴ διεθνῆ συνεργασία. Οἱ χῶρες τῆς σοσιαλιστικῆς κοινότητας, ποὺ ἔθεσαν τὶς ὑπογραφές τους κάτω ἀπὸ τὴν Τελικὴ Πράξη, λαμβάνουν δραστικὰ μέτρα γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς διεθνοῦς συνεργασίας, μαζὶ καὶ στὸν τομέα τοῦ περιβάλλοντος. Οἱ λαοὶ κράτη — μέλη τῆς Πανευρωπαϊκῆς Διάσκεψης ἐπίσης θὰ κάνουν κάθετι τὸ δυνατὸ ὥστε τὸ ἔδαφός τους, ὅπως ἀναφέρεται καὶ στὴν Τελικὴ Πράξη, «νὰ μὴν γίνει αἰτία χειροτέρευσης τοῦ περιβάλλοντος ἄλλου κράτους εἴτε περιοχῶν, ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς ἐθνικῆς δικαιοδοσίας τους».

Ἡ μέριμνα γιὰ τὴν προστασία τῆς φύσης, ἡ ὀρθολογιστικὴ ἐκμετάλλευσή της πρὸς τὸ συμφέρον τῶν σημερινῶν καὶ τῶν μελλοντικῶν γενεῶν εἶναι ὑπόθεση ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας.

ΓΚΕΝΑΝΤΙ ΧΡΟΜΟΥΣΙΝ

ΝΕΟΙ ΔΙΣΚΟΙ

«Ἕνα κι ἕνα»

Ντίνος Νομικός

ΕΙΝΑΙ μιὰ συναρπαστικὴ φωνή. Μιὰ φωνή, γνήσια λαϊκή, ζεστὴ κι' ἀνδρώπινη, ποὺ σίγουρα τὴν ἔχετε ἀκούσει καὶ σᾶς ἐντυπωσιάσει... Εἶναι ὁ Νίκος Νομικός, ποὺ αὐτὲς τὶς μέρες παρουσίασε τὸν πρῶτο μεγάλο του δίσκο—πορτραῖτο, μὲ τὸν γενικὸ τίτλο «Ἕνα κι' ἕνα».

Τὸ «Ἕνα κι' ἕνα», ἀποτελεῖ σύσισστικά, τὴν ἐπίσημη καθιέρωση τοῦ Ν. Νομικοῦ, ποὺ—παράξενο ἀλλ' ἀληθινό — ἔδωσε τὰ πρῶτα δείγματα τοῦ ταλέντου του τὸ 1960, ἑρμηνεύοντας μὲ τὴν παιδιάστικη—τότε — φωνή του, μιὰ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ Ἀποστολου Καλδάρα.... Ἦταν τὸ πασίγνωστο «Ὁ Νικολάκης τὸ Τζιτζίκι»...

Τὸ ἐπαγγελματικὸ ὅμως ξεκίνημα τοῦ Νίκου Νομικοῦ, ἔγινε πρὶν ἀπὸ ἕνα χρόνο σχεδόν, μὲ τὰ «Σήμαντρα» τοῦ Ἀπ. Καλδάρα, ὅταν μετὰ ἀπὸ προτροπὴ τοῦ συνθέτη, ἐρμήνευσε τέσσερα χαρακτηριστικὰ τραγούδια, δίπλα στὴ Βίκυ Μοσχολιοῦ.

ΕΚΤΟΣ ὅμως ἀπὸ τὴν ἔντονη ἐκφραστικὴ ἀμεσότητα καὶ τὸ καθάριο λαϊκὸ μέταλλο τῆς φωνῆς τοῦ Νίκου Νομικοῦ, τὸ στοιχεῖο ποὺ ἐντυπωσιάζει στὸ «Ἕνα κι' ἕνα», εἶναι τὰ τραγούδια τοῦ δίσκου. Ἄλλοτε τρυφερά, ἄλλοτε κεφάτα καὶ ἄλλοτε γεμάτα ἀνθρωπιά, κλείνουν μέσα τους μιὰ σειρὰ ἀπὸ πρωτότυπες λαϊκὲς εἰκόνες, βασισμένες σὲ συνθέσεις Μ. Πλέσσα, Α. Πρέζα, Ν. Δάνα, Φ. Ἱεροκλῆ, Δ. Ξαπλοντέρη, καὶ Φ. Μητρόπουλου καὶ στίχους Θ. Σοφοῦ, Γ. Κανελλόπουλου, Β. Τσιμπούλη, Γ. Κωλέττη, Α. Παππᾶ, Κ. Τριπολίτη, Η. Πολύδωρου καὶ Ν. Μπακογιάννη.

ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΟ ἐπίσης στοιχεῖο, στὸ πρῶτο αὐτὸ ἑρμηνευτικὸ πορτραῖτο τοῦ Ν. Νομικοῦ, εἶναι ἡ ἐνορχήστρωση τῶν τραγουδιῶν του ἀπὸ τὸν Μ. Πλέσσα, τὸν Α. Πρέζα καὶ τὸν Ν. Δάνα. Ἐνορχήστρωση, ποὺ συνδυασμένη μὲ τὸ πηγαῖο ταλέντο τοῦ νεαροῦ τραγουδιστή, δημιουργεῖ ἕνα ἰδανικὸ σύνολο.

ΑΚΟΥΓΟΝΤΑΣ τὰ τραγούδια ποὺ περιλαμβάνονται στὸ «Ἕνα κι ἕνα», τοῦ Νίκου Νομικοῦ, ξεχωρίζουμε: «Στὰ Πετράλωνα», «Ἕνα, κι ἕνα», «Θέλω ν' ἀκούσω μπαγλαμᾶ», «Αὔριο τὸ πρωῖ τὰ λέμε», «Τὸ ἀδίκημα», κ.ἄ.

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ

Α' ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΤΡΩΝ — ΣΑΜΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΩΣ

ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ	ΕΚ ΣΑΜΗΣ
ΔΕΥΤΕΡΑ	
11.30 ΑΓ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ (ΟΧΛΗΡΑ)	08.45 ΙΟΝΙΟΝ
13.00 ΙΟΝΙΟ